

Bibliografie

1. John Cacioppo, William Patrick, Loneliness: Human Nature and the Need for Social Connection, W.W. Norton and Company, New York, 2008.
2. Heinrich & Cullone, The clinical significance of loneliness: A literature review, *Clinical Psychology Review*, 26(6), 2006, p.695-718.
3. Nedelcu, M., Rezumat, Teză de doctorat, Singurătatea. Strategii de adaptare și control, Cluj, 2011.
4. Peplau, Letitia Anne, Perlman, D., Perspective on Loneliness in Loneliness a Sourcebook of Current Theory, Research and Theory, Jhon Wileyand Sons, 1982.
5. Roberti, A., Cum să te psihanalizezi singur, Editura Trei, București, 2007.
6. Rubenstein, C., & Shaver, P., The experience of loneliness, în L. A. Peplau & D. Perlman (Eds.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* 1982, pp. 206–223, Wiley, New York, 1982.
7. Шагивалеева, Г. Р., Одиночество и особенности его переживания студентами. Монография, Изд-во ОАО «Алмедиа», Елабуга, 2007.

EVENTUALE CONDIȚII SOCIO-PEDAGOGICE DE REALIZARE ȘI PROTECȚIE A DREPTURILOR COPIILOR EDUCAȚI ÎN INSTITUȚII REZIDENȚIALE

STRATAN Valentina, dr., conf.univ.

Summary

Being focused on the enforcement and protection of students' personal, communication and civil rights, residential institutions education will be effective only if it has pedagogical insurance and support, embodied in a particular model of education. Educational system functionality is dependent on compliance with a set of pedagogical conditions.

Tensiunile sociale și economice de lungă durată din Moldova au adus la deteriorarea situației unei părți considerabile a populației

țării, cea mai vulnerabilă devenind copiii (copiii imigranților, copiii care trăiesc în situații de risc, copiii lipsiți de îngrijire părintească ș.a.). Această circumstanță necesită concentrarea atenției societății și a statului asupra problemelor de realizare și protecție a drepturilor copilului [2, 3, 7].

Construirea unui stat democratic pune în fața instituțiilor de învățământ problema formării culturii juridice a cetățenilor, capabili să-și exercite, practic, drepturile. Totodată, și formarea experienței subiective de apărare și de protejare a drepturilor civile, personale și de comunicare.

Analiza abordărilor referitoare la modernizarea sistemului de educație a copiilor rămași fără îngrijire părintească denotă faptul că direcțiile principale ale reformei țin de principiile reflectate în actele legislative: Declarația universală a drepturilor omului, Convenția cu privire la drepturile copilului și alte documente de caracter internațional, precum și Constituția Republicii Moldova, legile care asigură respectarea și protecția drepturilor copilului la libera dezvoltare ca un cetățean cu drepturi depline. Cu toate acestea, între declararea principiilor și realizarea acestora în practica educațională se constată contradicții acute.

Astfel, la etapa actuală mai persistă contradicția dintre nevoile societății în personalitate formată pe principiile democrației și a statului de drept și lipsa condițiilor pentru devenirea ei în cazul procesului pedagogic tradițional. De asemenea, există și contradicția dintre paradigma pedagogică umanitară emergentă și aplicarea fragmentată în practica educațională din instituțiile rezidențiale a abordării centrate pe copil [1, 4].

De altfel, suntem martori și ai situației, când există premise științifice obiective pentru dezvoltarea conștiinței juridice a personalității copilului, dar, totodată, lipsește un concept holistic al sistemului educațional, axat pe dezvoltarea mecanismelor de protecție a copilului nu atât în cazul încălcării drepturilor civile, cât a celor personale și de comunicare.

Pe baza inconsecvențelor identificate, problema de cercetare a evidențiat condițiile socio-pedagogice în care copiii educați în instituțiile rezidențiale își pot realiza și proteja drepturile sale civile, personale și de comunicare. Din punct de vedere teoretic, cercetarea justifică abordarea organizării unui sistem de educație special, menit să ofere un sprijin pedagogic persoanei în dezvoltarea acesteia ca persoană juridică. Din punct de vedere practic – este justificat setul de condiții socio-pedagogice ce oferă formarea dirijată la copii a experienței subiective de apărare și de protejare a drepturilor civile, personale și de comunicare.

Cercetarea efectuată a demonstrat că educația din instituțiile rezidențiale, orientată pe realizarea și protecția drepturilor civile, personale și de comunicare ale elevilor, va fi eficientă, dacă va avea o asigurare și un suport pedagogic, întruchipate într-un model special al educației. Funcționalitatea sistemului educațional, dezvoltat în modelul elaborat și propus în studiu, este dependentă de respectarea unui set de condiții pedagogice. Studiul a constatat că pentru buna funcționare a modelului, care oferă educație juridică elevilor și acumularea experienței sociale sunt necesare un set de condiții pedagogice, cum ar fi: aplicarea de către pedagogi a tehnologiilor educative centrate pe copil; introducerea în criteriile de evaluare a rezultatelor educației elevilor și a indicilor de creștere personală; stimularea dezvoltării experienței subiective a elevilor în domeniul realizării și protecției drepturilor sale; interacțiunea echipei instituționale cu comunitatea în educația și formarea juridică a copiilor.

Formarea și acumularea de către elevii din instituțiile rezidențiale a experienței sociale care vizează protecția drepturilor civile, personale și comunicative poate fi reprezentată de două componente: componenta instituțională și componenta formativă. Componenta instituțională include construcția în cadrul instituției a unui sistem educațional, având ca scop pregătirea copiilor pentru protecția drepturilor lor civile, personale și de comunicare și care

funcționează în baza setului de condiții pedagogice. Cît privește componenta formativă, ea este orientată spre elaborarea criteriilor de pregătire a elevilor pentru protecția acestor drepturi.

Analiza situației postinstituționale a absolvenților și a procesului lor de adaptare a permis să identificăm problemele cu care se confruntă elevii după plecarea din instituția rezidențială. Cele mai multe dintre aceste probleme (7-8 din 10 cazuri) țin de drepturile din domeniul personal și comunicativ. Încălcarea drepturilor civile sunt mai puțin frecvente, deoarece acest domeniu este reglementat de legislația în vigoare și conflictele emergente sunt soluționate cu respectarea normelor legale.

Problemele, asociate cu exercitarea drepturilor civile, personale și de comunicare ale copiilor, sunt datorită, în primul rând, necorespondenței normelor de drept declarate și situația reală. În al doilea rând, lipsa de cunoaștere a drepturilor și obligațiilor de către elevi și (sau) lipsa de formare pentru a-și apăra drepturile. În cazul primului aspect competența cadrelor didactice este limitată (într-o măsură mai mare sau mai mică), pe cînd ultimul aspect poate fi realizat în cadrul sistemului educațional al instituției, creând în același timp și condiții necesare socio-pedagogice.

Principala condiție pe care am înaintat-o în vederea pregătirii elevilor pentru a-și realiza și apăra drepturile civile, personale și de comunicare a fost crearea unui sistem educațional instituțional, direcția prioritară fiind educația juridică a copiilor și acumularea experienței subiective din domeniul protecției drepturilor sale. Din aceste considerente a fost creat un model al sistemului educațional instituțional.

Studiul a identificat patru component-cheie ale sistemului educațional de formare juridică a educabililor: motivational-axiologică, cognitivă, afectivă și comportamentală.

Componenta motivational-axiologică este bazată pe motivația intrinsecă a elevilor care doresc să înțeleagă și să conștientizeze independent semnificația problemei importante, totodată să învețe

cum să acționeze inteligent și în mod corespunzător în situații tipice, în caz de încălcare a drepturilor personale și de comunicare, ajutorați și susținuți fiind de un adult competent. Sarcina adulților – să prezinte în fiecare situație nouă punctul său de vedere privind această situație și să ajute elevii să descopere sensul propriu, personal al situației.

Componenta cognitivă include cunoașterea drepturilor omului și a drepturilor copilului, a actelor juridice naționale și internaționale care definesc domeniul lor de aplicare. Indiscutabil, componenta cognitivă prevede cunoștințe despre caracteristicile drepturilor personale și de comunicare, interdicțiile morale cu privire la încălcarea lor în comunicare și cooperare, interacțiune, modalitățile de a le proteja.

Componenta afectivă reflectă înțelegerea și acceptarea celorlalte persoane, recunoașterea dreptului său de a fi diferită de altcineva, recunoașterea drepturilor de care se bucură subiectul, a empatiei și compasiunii, dacă drepturile sînt încălcate sau se admite abuzul lor.

Componenta comportamentală este asociată cu capacitatea de a analiza și, în funcție cu criteriile convenite, a evalua situația încălcării drepturilor sale sau ale altora, selectarea propriului său model de acțiune, realizarea strategiei comportamentale proprii, analiza reflexivă a rezultatelor.

Dezvoltarea la elevi a componentelor menționate în conformitate cu criteriile identificate oferă o indicație a gradului de pregătire a educabililor pentru aplicarea și protecția drepturilor sale civile, personale și de comunicare.

Analiza problemei de cercetare în teoria și practica procesului educațional, rezultatele experimentale obținute permit a concluziona că una dintre problemele actuale și insuficient dezvoltată în pedagogia socială este modernizarea sistemului de educație în instituțiile rezidențiale. Prin modernizare noi percepem abordarea procesului educațional din perspectiva principiilor care asigură

respectarea și protecția drepturilor copiilor la libera dezvoltare. Recunoașterea principiilor consemnate în actele juridice naționale și internaționale, ca puncte de referință în modernizarea sistemului educațional din instituțiile rezidențiale, atestă că educația juridică și acumularea de către educabili a experienței subiective în ce privește realizarea și protejarea drepturilor sale civile, personale și de comunicare trebuie să devină o prioritate a sistemului educațional rezidențial.

Acumularea experienței sociale a elevilor în protejarea drepturilor sale decurge cu succes, când activitatea cadrelor didactice este ghidată și susținută de un model pedagogic de formare juridică a elevilor, astfel că realizarea și protejarea drepturilor personale și de comunicare ale copiilor se aplică atât în interiorul instituției, cât și în afara acesteia [5, 6, 8].

Problema abordată în această cercetare este de natură interdisciplinară și se află la intersecția științelor educației, juridice, psihologice și sociale. Examinarea interdisciplinară a subiectului în cauză a evidențiat studii separate privind aplicarea și protecția drepturilor copiilor din casele de copii, școli-internate, orfelinate. Indiferent de domeniu, cercetările atestă că instituțiile rezidențiale, ca instituții de învățământ, sînt instituții sociale speciale, structura și funcțiile cărora sunt concepute pentru a contribui și asigura, din punct de vedere pedagogic, procesul de acumulare de către elevi a experienței sociale, astfel că după absolvire să se adapteze liber la mediul socio-cultural și să fie disponibili pentru realizarea și apărarea drepturilor sale civile, personale și de comunicare. Sarcina principală a instituției rezidențiale este asigurarea socializării elevilor. Or, socializarea este definită ca proces de însușire de către copil a experienței sociale, a sistemului de conexiuni și relații sociale.

Bibliografie

1. Benga, O., Intervenții validate științific asupra traumei la copii. Modelul intervenției cognitiv-comportamentale focalizate pe traumă, 2009.
2. Joița, El., A deveni profesor constructivist, E. D. P., București, 2008.
3. Peter, Karla, Psihopedagogia copilului cu dificultăți de învățare. Suport pentru studiul individual al studenților, Universitatea din Oradea, 2012.
4. Ștefan, M., Teoria situațiilor educative, Editura Aramis, București, 2007.
5. Белякова, С. М., Оказание психологической помощи детям в условиях детского дома // Проблемы и перспективы социальной адаптации детей-сирот. Сборник материалов, Иваново, 2001, С. 39 - 42.
6. Велиханова, Н. Ф., Психолого-педагогическая реабилитация социально дезадаптированных детей и младших подростков в условиях школы-интерната, Автореферат на соискание учёной степени кандидата педагогических наук, Коломна, 2000.
7. Илюхина, Т. И., Социальная защита детей-сирот, оставшихся без попечения родителей // Проблемы и перспективы социальной адаптации детей-сирот. Сборник материалов, Иваново, 2001, С. 14-17.
8. Рожков, М. И., Байбородова, Л. В., Ковальчук, М. А., Проблема социального воспитания детей-сирот. Информационно-методический сборник, ЯГПИУ им. К. Д. Ушинского, Ярославль, 2002.

STIL EDUCATIV DEFECTUOS – CAUZĂ A COMPORTAMENTULUI DEVIANT

*VÎRLAN Maria, dr., conf.univ.
FRUNZE Oleseă, lector*

Summary

At the moment in the Republic of Moldova, the deviance remains an open question at which the scientific community and policy makers are looking for optimal solutions to remedy the